

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. What was the specific lesson of the third series of plagues?
2. Why did Pharaoh refuse to allow the Jews to leave with both their children and their flocks?
3. Why did G-d bring upon the Egyptians the plague of the darkness?
4. What was the nature of the terrible darkness of the ninth plague?
5. The Jews left Egypt with "flocks, and herds, and very many cattle." Where did they get them from?

This and much more will be addressed in the seventh lecture of this series: **"The Ten Plagues - Part Two"**.

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the memory and *Li-ilui Nishmas*

חנה חיה בת מענדל ע"ה

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XIV Lecture #7

THE TEN PLAGUES: PART TWO

I. The Final Series of Plagues

A.

(1) וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה הִשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי פַרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר ד' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: כִּי | בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלַח אֶת כָּל מַגְפָּתַי אֶל לְבָבְךָ וּבְעַבְדֶיךָ וּבְעַמְּךָ בְּעַבּוֹר תִּדְעֶה כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ: כִּי עָתָה שֹׁלַחְתִּי אֶת יָדֵי וְאֶף אוֹתְךָ וְאֶת עַמְּךָ בְּדָבָר וּתְכַחֵד מִן הָאָרֶץ: וְאוֹלָם בְּעַבּוֹר זֹאת הָעַמְדָתִיךָ בְּעַבּוֹר הָרֵאֲתָךְ אֶת כַּחַי וְלִמְעַן סֵפֶר שְׁמִי בְּכָל הָאָרֶץ: עוֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי לְבַלְתִּי שְׁלֹחַם: הַנְּנִי מִמְטִיר כֶּעֶת מִחֶר בְּרָד כְּבֹד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמֹהוּ בְּמִצְרַיִם לְמַן הַיּוֹם הַזֶּה וְעַתָּה שְׁלַח הָעִזוּ אֶת מִקְנֶךָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָךְ בְּשָׂדֶה כָּל הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִמָּצֵא בְּשָׂדֶה וְלֹא יֵאָסֵף הַבֵּיתָה וְיֵרֵד עֲלֵהֶם הַבָּרָד וּמָתוּ: הִירָא אֶת דְּבַר ד' מֵעַבְדֵי פַרְעֹה הַנִּסִּים אֶת עַבְדָּיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּתִיִּם: וְאֲשֶׁר לֹא שָׁם לְבוּ אֶל דְּבַר ד' וַיַּעֲזֹב אֶת עַבְדָּיו וְאֶת מִקְנֵהוּ בְּשָׂדֶה: וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה נִטָּה אֶת יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם וְיִהְיֶה בָרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּט מֹשֶׁה אֶת מִטְּהוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וְד' נָתַן קֹלֶת וּבָרָד וַתִּהְלֶךְ אֵשׁ אֲרָצָה וַיִּמְטֵר ד' בָּרָד עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְיִהְיֶה בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד כְּבֹד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמֹהוּ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאִזּוּ הָיְתָה לְגוֹי: וַיֵּךְ הַבָּרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וְאֶת כָּל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד וְאֶת כָּל עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבֵּר: וְקַ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בָרָד: שְׁמוֹת ט:יג-כו

And the L-rd said to Moses, Rise up early in the morning, and stand before Pharaoh, and say to him, Thus said the L-rd G-d of the Hebrews, Let My people go, that they may serve Me. For I will at this time send all My plagues upon your heart, and upon your servants, and upon your people; that you may know that there is no one like Me in all the earth. For now I will stretch out My hand, that I may strike you and your people with pestilence; and you shall be cut off from the earth. And indeed, for this reason have I raised you up, to show in you My power; and that My name may be proclaimed throughout all the earth. If you still exalt yourself against My people, that you will not let them go, Behold, tomorrow about this time I will cause to rain a very severe hail, such as has not been in Egypt since its founding until now. Send therefore now, and gather your cattle, and all that you have in the field; for upon every man and beast which shall be found in the field, and shall not be brought home, the hail shall come down upon them, and they shall die. He who feared the word of the L-rd among the servants of Pharaoh made his servants and his cattle flee into the houses; And he who regarded not the word of the L-rd left his servants and his cattle in the field. And the L-rd said to Moses, Stretch out your hand toward heaven, that there may be hail in all the land of Egypt, upon man, and upon beast, and upon every herb of the field, throughout the land of Egypt. And Moses stretched out his rod toward heaven; and the L-rd sent thunder and hail, and the fire ran along upon the ground; and the L-rd rained hail upon the land of Egypt. So there was hail, and fire mixed with the hail, very grievous, such as there was none like it in all the land of Egypt since it became a nation. And the hail struck throughout all the land of Egypt all that was in the field, both man and beast; and the hail struck every herb of the field, and broke every tree of the field. Only in the land of Goshen, where the people of Israel were, was there no hail. **Exodus 9:13-27**

(2) את כל מגפתי. מוכח מזה הלשון דמכת ברד היה קשה מכל המכות שהיו עד כה. ומש"ה נכלל בזה כל המגפות שהיו עד כה משמשים כל מכה במקצת כמו שביארנו לעיל ז' כ"ו עפ"י המדרש. ודיוק הכתוב אבל לא היו כ"כ נגפים כמו במכת ברד. העמק דבר שמות ט:יד

For I will at this time send all My plagues upon your heart (Exodus 9:14): It is clear from this expression that the plague of hail was the most difficult of all of the plagues that they had experienced up until that point. For that reason, it contained within itself all of the [combined death and suffering of the previous] plagues. All of the other plagues contained within them a limited level of death and destruction, as we explained previously (Exodus 7:26), according to the Midrash. From this verse we can infer that such [death and destruction was associated with all of the plagues] but not to such a great extent as the plague of hail. **Haamek Davar, Ex. 9:14**

(3) עוד יש לדעת שדקדק הכתוב עץ השדה דמשמעו מה שגדל בשדה יחידי ואין הרבה אילנות מביבו משא"כ אילנות הגדלים ביער ובגנות לא היה הברד שלט כ"כ. העמק דבר שמות ט:כה

In addition you should know that the implication of the wording of the verse (Ex. 9:25), "every tree of the field," is that the hail affected trees that grew alone in the field without having many other trees surrounding it. Whereas those trees that grew in the forest or in orchards were less likely to be affected by the hail. **Haamek Davar, Exodus 9:25**

B.

(1) וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם ד' הצדיק ואני ועמי הרשעים: העתירו אל ד' ורב מהית קלת א-להים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד: ויאמר אליו משה כצאתי את-העיר אפרש את כפי אל ד' הקלות ויהברד לא יהיה עוד למען תדע כי לד' הארץ: ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ד' א-להים: והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל: והחטה והכסמת לא נפו כי אפילת הנה: ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל ד' ויחדלו הקלות ויהברד ומטר לא נתן ארצה: וירא פרעה כי חדל המטר ויהברד והקלת ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו: ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר ד' ביד משה: שמות ט:כז-לה

And Pharaoh sent, and called for Moses and Aaron, and said to them, I have sinned this time; the L-rd is righteous, and I and my people are wicked. Entreat the L-rd, for it is enough, that there be no more mighty thunderings and hail; and I will let you go, and you shall stay no longer. And Moses said to him, As soon as I am gone from the city, I will spread out my hands to the L-rd; and the thunder shall cease, nor shall there be any more hail; that you may know that the earth is the L-rd's. But as for you and your servants, I know that you still do not fear the L-rd G-d. And the flax and the barley were ruined; for the barley was in the ear, and the flax was bud. But the wheat and the spelt were not ruined; for they were late ripening. And Moses went out from the city, from Pharaoh, and spread out his hands to the L-rd; and the thunders and hail ceased, and the rain was no longer poured upon the earth. And when Pharaoh saw that the rain and the hail and the thunders had ceased, he sinned yet more, and hardened his heart, he and his servants. And the heart of Pharaoh was hardened, nor would he let the people of Israel go; as the L-rd had spoken by Moses. **Exodus 9:27-35**

(2) והפשתה וגו'. יפה פי' הרמב"ן שכ"ז הוא דבר משה לפרעה כי עוד לו לירא מפחד א-להים ועונשיו שעדיין מוכן להלקות גם החטה והכוסמת וצ"ל שכבר ידע משה ממכת ארבה אע"ג שעוד לא הגיע בזה הדבור מ"מ ידע מכבר וכש"כ לפי מש"כ להלן י' כ"ט שהיה רשום במטה דצ"ך עד"ש באח"ב. ובל"ס ידע פירושן: העמק דבר שמות ט:לא

. . . and the flax was bud But the wheat and the spelt were not ruined; for they were late ripening. (Exodus 9:31-32): Ramban explains this verse beautifully, i.e. that this sentence was also part of Moshe's speech to Pharaoh. [Moshe was telling Pharaoh] that he still had to fear from G-d and His punishments and that [if Pharaoh would not fully repent,] He was prepared to inflict damage on the wheat and spelt crop. It is evident, then, that although he was not yet given a directive, Moshe already knew about the [upcoming] plague of the locusts. This was because the staff [that had been given to Moshe] had been inscribed with the acronym, "detzach, adash, baachav." Without a doubt Moshe knew what it meant. **Haamek Davar, Exodus 9:31-32**

(3) ויחדלו הקולות והברד. זהו ברד שבהם האש שעליהם ביקש פרעה: ומטר לא נתך ארצה. זהו הברד שעיקרו מטר ובסור המכה סרה לגמרי: העמק דבר שמות ט:לג

. . . and the thunders and hail ceased . . . (Exodus 9:33): This refers to the hail which contained fire. This [type of hail] is what Pharaoh specifically requested [should stop]. . . and the rain was no longer poured upon the earth. (Exodus 9:33): This refers to the type of hail which was essentially rain. When the plague ended, this form [of hail also] ceased. **Haamek Davar, Exodus 9:33**

C.

(1) ויאמר ד' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו: ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתני בסם וידעתם כי אני ד': ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר ד' אלהי העברים עד מתי מאנת לענות מפני שלח עמי ויעבדני: כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך: וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את-יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה: ומלאו בתיך ובתי כל-עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה: שמות י:א-ו

And the L-rd said to Moses, Go to Pharaoh; for I have hardened his heart, and the heart of his servants, that I might show these My signs before him; And that you may tell in the ears of your son, and of your grandson, what things I have done in Egypt, and My signs which I have done among them; that you may know that I am the L-rd. And Moses and Aaron came to Pharaoh, and said to him, Thus said the L-rd G-d of the Hebrews, How long will you refuse to humble yourself before me? Let My people go, that they may serve Me. Else, if you refuse to let my people go, behold, tomorrow will I bring the locusts into your border; And they shall cover the face of the earth, that one cannot be able to see the earth; and they shall eat the residue of that which is escaped, which remains to you from the hail, and shall eat every tree which grows for you out of the field; And they shall fill your houses, and the houses of all your servants, and the houses of all the Egyptians; which neither your fathers, nor your grandfathers have seen, since the day that they were upon the earth to this day. And he turned, and went out from Pharaoh. **Exodus 10:1-6**

(2) ועוד נכלל בזה שהמלך וכל משגיחיו לא יוכל לראות את הארץ. באשר הארבה יכסה את עין הארץ לא יוכל להשגיח עליה כי המה יעמדו כחומה נגד עיניהם: ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה. העץ הדק שהחל לצמוח מאז שהכה הברד כל עץ השדה ובאשר שעדיין היה העץ דק מאד ורך ע"כ יכולים הארבה לאכלו ולהשחיתו: העמק דבר, שמות י:ה

In addition, as part of the [decree of the plague], the king and all of his supervisory staff wouldn't be able to see the earth. Because the locusts would be covering the face of the earth, [Pharaoh and his staff] wouldn't be able to give any supervision over it, as the locusts would be forming a [thick] wall, blocking their view. . . . **and shall eat every tree which grows for you out of the field (Exodus 10:5):** This refers to a fragile sapling that began to sprout in the wake of the plague of the hailstones which smashed all of the trees of the field. Now, since the sapling was very thin and soft, the locusts were able to eat and destroy it. **Haamek Davar, Exodus 10:5**

(3) אשר לא ראו: היו כמה מיני ארבה שאינם מצויים ביבשה כלל. ומעולם לא ראו המה ואבותם מינים אלו. ועתה יהיו מלאים בבתים: העמק דבר, שמות יו:

. . . which neither your fathers, nor your grandfathers have seen, [since the day that they were upon the earth to this day]. (Exodus 10:6): There were varieties of locusts there that are not commonly found on earth which neither they nor their fathers ever witnessed. But now, [these varieties] would be filling up their homes. **Haamek Davar, Exodus 10:6**

D.

(1) ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ד' א-להיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים: ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את ד' א-להיכם מי ומי ההלכים: ויאמר משה ובנערינו ובזקנינו נלך בכנינו ובכנותנו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ד' לנו: ויאמר אלהם יהי כן ד' עמכם כאשר שלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם: לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ד' כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פני פרעה: שמות יז-יא

And Pharaoh's servants said to him, How long shall this man be a snare to us? Let the men go, that they may serve the L-rd their G-d; Do you not know yet that Egypt is destroyed? And Moses and Aaron were brought again to Pharaoh; and he said to them, Go, serve the L-rd your G-d, but who are they who shall go? And Moses said, We will go with our young and with our old, with our sons and with our daughters, with our flocks and with our herds will we go; for we must hold a feast for the L-rd. And he said to them, Let the L-rd be with you, if I will let you go, and your little ones. Look, evil is before you. Not so, go now you who are men, and serve the L-rd; for that is what you desire. And they were driven out from Pharaoh's presence. **Exodus 10:7-11**

(2) כי חג ד' לנו - זה חג שבועות הוא יום מתן תורה שכבר אמר לו (שמות ג) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את הא-להים על ההר הזה. פירוש רבינו בחיי לשמות יט:

. . . we must hold a feast (holiday or festival) for the L-rd. (Exodus 10:9): This refers to the holiday of Shavuot, which commemorates the giving of the Torah, for He had told him [when he first met Hashem at Mount Sinai] (Exodus 3:12), "When you have brought forth the people out of Egypt, you shall serve G-d upon this mountain." **Rabbainu Bachya, Exodus 10:9**

(3) כי חג ד' לנו - ודרך להיות כל הטף לחג. פירוש החזקוני לשמות יט:

. . . we must hold a feast (holiday or festival) for the L-rd. (Exodus 10:9): And it is the norm to have all of the children present at a festival. **Chizkuni, Exodus 10:9**

4) פרעה וכל ע"ז הקדמונים היו חושבים שיש פועל טוב ופועל רע, והיו עובדים לפועל הטובות שיעשה עמהם טובות ולפועל הרעות לכפר פניו שלא יעשה עמהם רעות, והיתה עבודתם משונה, לפועל הטוב לא זבחו זבחים כי הוא אינו חפץ בדמים ובהרג צאן ובקר, רק באו לפניו עם נשיהם ובניהם וטפם לשמוח לפניו בתופים ובמחולות כאשר רוצה בטוב ובשמחה, ולפועל הרע עבדו בזבחים ובקרבנות לרצות כעסו בדמים ולא באו לפניו הטף והילדים פן יפגע בם ברעתו או ירצה שישחטום על מזבחו כי רוצה בזבחי אדם, וע"ז שאל פרעה מי ומי ההולכים, כי אם תהיה עבודתם לפועל טוב ילכו גם הטף ונשים, אבל לא יקחו עמהם המקנה והצאן, ואם יעבדו לפועל רע ילכו המקנה וצאן ולא הנשים והטף. . . . והגם שאצלך יש בזה אין זה אצלנו כי חג ד' לנו, וא-להינו א-ל אחד מאתו הרעות וטובות ויצדקו בין זבחי רצון ועולות נדבה בין השמחה עם הנשים והטף, ששניהם נכללו בשם חג שמורה השמחה ומורה הבאת הקרבנות. . . . ראו כי רע נגד פניכם: הלא מבואר שאתם הולכים לרצות פני פועל הרעות והוא מוכן נגד פניכם ואיך אשלח את הטף להרוג אותם בהרים. . . . מלבי"ם לשמות י:ח-י

Pharaoh and all the pagans of antiquity believed in a [so called] “good power” and “evil power”. They served the “good power” so that he would act kindly towards them and served the “evil power” in order to placate him to prevent him from perpetrating evil against them. The form their service took differed. They didn’t offer sacrifices to the “good power”, for he wasn’t interested in blood and the killing of sheep or cattle. Their service was simply coming before “him” together with their wives, children and [even] infants to rejoice before him with instruments (drums) and dancing, for “he” only desires goodness and joy. They served the “evil power” with sacrifices to placate “his” anger with blood. They did not come before “him” with their infants and children, lest “he” hurt them through “his” wickedness or demand that they sacrifice them on “his” altar, for “he” desires human sacrifice. Regarding this did Pharaoh ask, “who are they who shall go?” For if the service would be for the “good power” then even the infants and wives would go. But they wouldn’t take with them their cattle and sheep. And if they would be worshipping the “evil power” they would be going with their cattle and sheep but not with their wives and infants. . . . [Moshe replied,] “Even though this is not your mode of worship, it is ours, for “we must hold a feast (holiday or festival) for the L-rd” and our G-d is One. From Him both bad and good issue forth and both voluntary offerings and festivities involving the wives and infants are proper, as both are included in the meaning of “festivities” which is indicative of both joy as well as offering sacrifices. . . . **Look, evil is before you:** It is evident that you are going to placate the “evil power” and he is prepared to oppose you. How can I send out your infants in order that he slay them in the mountains. (See Exodus 32:12, “Therefore, [if Hashem punishes the Jews after the sin of the Golden Calf,] why should the Egyptians speak, and say, ‘For an evil intent did He bring them out, to slay them in the mountains, and to consume them from the face of the earth?’”) **Malbim, Exodus 10:8-10**

5) ראו כי רעה – שאתם חושבים לברוח מכל וכל מארצי, נגד פניכם היא נכרת כשאתם שואלים להוליך עמכם כל אשר לכם. פירוש החזקוני לשמות י:י

Look, evil is before you: For you are planning to completely flee from my land. It is evident from your facial expressions that [in reality] you are asking to take with you all of your possessions. **Commentary of Chizkuni, Exodus 10:10**

E.

(1) וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאַרְבֶּה וַיַּעַל עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּאכֵל אֶת כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֶת כָּל אֲשֶׁר הִשְׁאִיר הַבָּרָד: וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת מִטְהוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וְד' נָהַג רוּחַ קָדִים בְּאֶרֶץ כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה הַבֹּקֶר הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נֹשָׂא אֶת הָאַרְבֶּה: וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּנָּח בְּכָל גְּבוּל מִצְרַיִם כְּבַד מְאֹד לְפָנָיו לֹא הָיָה כֵן אַרְבֶּה כְּמִהוֹ וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה כֵּן: וַיִּכַס אֶת עֵינַי כָּל הָאָרֶץ וַתַּחֲשֹׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכֵל אֶת כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֶת כָּל פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא נוֹתַר כָּל יֶרֶק בְּעֵץ וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּמְהַר פְּרַעֲה לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי לַד' – לְהִיכֶם וּלְכֶם: וְעַתָּה שׂא נָא חֲטָאתִי אֲךָ הַפַּעַם וְהַעֲתִירוּ לַד' אֱלֹהֵיכֶם וַיִּסַּר מֵעַלִי רַק אֶת הַמּוֹת הַזֶּה: וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרַעֲה וַיַּעֲתֶר אֶל ד': וַיִּהְפֹךְ ד' רוּחַ יָם חֲזָק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת הָאַרְבֶּה וַיִּתְקַעְהוּ יָמָּה סוּף לֹא נִשְׂאָר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכָל גְּבוּל מִצְרַיִם: וַיַּחֲזֵק ד' אֶת לֵב פְּרַעֲה וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שְׁמוֹת יִיב-כ

And the L-rd said to Moses, Stretch out your hand over the land of Egypt for the locusts, that they may come upon the land of Egypt, and eat every herb of the land, all that the hail has left. And Moses stretched out his rod over the land of Egypt, and the L-rd brought an east wind upon the land all that day, and all that night; and when it was morning, the east wind brought the locusts. And the locusts went over all the land of Egypt, and rested in all the borders of Egypt; very grievous were they; before them there were no such locusts as they, nor after them shall be such. For they covered the face of the whole earth, so that the land was darkened; and they ate every herb of the land, and all the fruit of the trees which the hail had left; and there remained not any green thing in the trees, or in the herbs of the field, through all the land of Egypt. Then Pharaoh called hurriedly for Moses and Aaron; and he said, I have sinned against the L-rd your G-d, and against you. Now therefore forgive, I beg you, my sin only this once, and entreat the L-rd your G-d, that he may take away from me this death only. And he went out from Pharaoh, and entreated the L-rd. And the L-rd turned a mighty strong west wind, which took away the locusts, and threw them into the Red Sea; there remained not one locust in all the borders of Egypt. But the L-rd hardened Pharaoh's heart, so that he would not let the people of Israel go. **Exodus 10:12-20**

(2) וַיִּמְהַר פְּרַעֲה: שֶׁאֵח"כ הַתְּחִילוּ לַכְּנוּס בַּבַּתִּים כַּמ"ש וּמִלְאוּ בַתִּיךְ, וְהָיָה סַכְנָה שַׁע"י הַצַּחְנָה שֶׁלּוֹ יִתְהוּהוּ דַבְּר וּמוֹת בַּבַּתִּיהֶם, . . . וַיִּסַּר מֵעַלִי רַק אֶת הַמּוֹת: ר"ל שֶׁכַּבֵּר הַשְּׁחִית הַכֹּל וְלֹא נִשְׂאָר לְהַסִּיר רַק אֶת הַמּוֹת שִׁיִּסוּבֵב עַל יְדוֹ כְּשִׁימְלֵא אֶת הַבַּתִּים ע"י צַחְנָתוֹ. מַלְבִּי"ם לְשְׁמוֹת יִיב-יז

Then Pharaoh called hurriedly for Moses and Aaron . . . (Exodus 10:16): [He was in such a hurry] because afterwards they began entering the houses, as it says (Exodus 10:6), "And they shall fill your houses." The danger was that the stench of these locusts would cause pestilence and death in their homes. . . . **take away from me this death only (Ex. 10:17):** In other words, they had already destroyed everything and the only thing left to remove was the [inevitable] death which would be caused by the stench of those [locusts] that were about to fill the houses. **Malbim, Exodus 10:16-17**

F.

(1) וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ: וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אַפְּלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים: לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחַתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלִכְלֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבָתָם: שְׁמוֹת יִכָּא-כג

And the L-rd said to Moses, Stretch out your hand toward heaven, that there may be darkness over the land of Egypt, darkness which may be felt. And Moses stretched out his hand toward heaven; and there was a thick darkness in all the land of Egypt three days; They saw not one another, nor any rose from his place for three days; but all the people of Israel had light in their dwellings. **Exodus 10:21-23**

2) ובמדרש . . . מהיכן הביא הקב"ה עליהם חשך ר' יהודה אומר מחשך של מעלה שנאמר יש חשך סתרו, ר' נחמיה אומר מחשך של גיהנם, לדעת ר"נ עלו אדים עבים קטוריים ממעמקי הארץ והיה בהם ממש עד שמנעו נצוצי האור בעבור בתוכם, ולדעתו מ"ש ולכל ב"י היה אור במושבותם היינו בארץ גשן ששם לא שלטו האדים האלה והיה אור, ור' יהודה סובר כדעת המד' שמ"ש ולכל ב"י היה אור במושבותם היינו גם במושבות המצריים, שכ"מ שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס עמו ומאיר לו מה שבבית ובתיבות ובמטמוניות ועליהם נאמר נר לרגלי דברך, וזה לא יצוייר רק ע"י חשך של מעלה, ר"ל שהקב"ה השפיע אז אור הגנוז ואור הרוחני שלפי ערכנו יקרא בשם חשך כמו שאור השמש הוא חשך אצל העטלף. . . ולר' יהודה יל"פ מ"ש וימש חשך לשון הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן יומם שע"י החשך הזה שהיה אור רוחני נסתלק והסר החשך הגשמי ולא היה עוד במציאות. מלבי"ם לשמות י:כב

The Midrash . . . states, "From where did the Holy One, blessed be He, bring the darkness? Rabbi Yehudah says: From the darkness from up above, as it says (Psalms 18:12), 'He made darkness His secret place . . .' Rabbi Nehemiah says: From the darkness of Gehinnom." According to Rabbi Nehemiah, thick clouds [of volcanic matter] arose from the depths of the earth. It actually had a thickness which prevented light rays from entering it. According to his opinion, that which it states (Exodus 10:23), ". . . but all the people of Israel had light in their dwellings," means that the clouds did not spread to the land of Goshen and there remained light. Rabbi Yehudah maintained the position of the Midrash that explained the verse (ibid.), ". . . but all the people of Israel had light in their dwellings," to mean wherever they dwelt [even] in the land of Egypt. Accordingly, wherever a Jew would enter, the light would enter together with him and would illuminate for him everything that was in the house and in the chests and that which was hidden. Regarding them was it written (Psalms 119:105), "Your word is a lamp to my feet, and a light to my path." This is only possible if the darkness came from above. This means that the Holy One, blessed be He, radiated the hidden light, a spiritual form of light, which from our viewpoint would be called "darkness" just like the light of the sun would be considered to be "darkness" to a bat. . . . According to Rabbi Yehudah one could explain the verse (Ex. 10:21), "*vayamosh choshech*" (which is translated according to R. Nehemiah: that there may be . . . darkness which may be felt), to mean that darkness was *removed*, as in the verse (Ex. 13:22), "He did not *remove* (*lo yamish*) the pillar of the cloud by day." For through this "darkness" which was the spiritual light, the physical darkness was removed and no longer existed. **Malbim, Exodus 10:22**

3) את ידו. כאן לא כתיב מטהו כמו במכת ברד וארבה. ובא לרמז בזה שכן בא עי"ז יד חזקה הוא הדבר שבישראל שמתו אז אנשים שלא רצו לצאת. העמק דבר לשמות י:כב

And Moses stretched out his hand toward heaven . . . (Ex. 10:22): It is not written here that he took his staff, as in the plagues of hailstones and locusts. It comes to hint to us that through this [symbolic act of stretching out the hand,] the strong hand of G-d, which refers to pestilence, came upon the Jews. For during this time [of darkness] those men who didn't want to leave died. **Haamek Davar, Exodus 10:22**

G.

(1) וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת ד' רַק צֹאנְכֶם וּבְקָרְכֶם יֵצֵג גַּם טַפְכֶם יִלְךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אֶתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת וְעֶשְׂיָנוּ לַד' אֶל־לֵהֲיָנוּ: וְגַם מִקְנֵנוּ יִלְךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא פְרֹסָה כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעִבְד לַד' אֶל־לֵהֲיָנוּ וְאֲנַחְנוּ לֹא נִדְעֵ מָה נַעֲבֹד אֶת ד' עַד בִּאֲנוּ שְׁמָה: וַיַּחֲזֵק ד' אֶת לֵב פַּרְעֹה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם: וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה לֵךְ מֵעַלֵי הַשָּׁמַר לֵךְ אֶל תֹּסֶף רְאוֹת פָּנַי כִּי בַיּוֹם רִאֲתָךְ פָּנַי תָּמוֹת: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דִּבַּרְתָּ לֹא אֶסֶף עוֹד רְאוֹת פָּנַיךְ: שְׁמוֹת י:כד-כט

And Pharaoh called to Moses, and said, Go, serve the L-rd; only let your flocks and your herds stay; let your little ones also go with you. And Moses said, You must give us also sacrifices and burnt offerings, that we may sacrifice to the L-rd our G-d. Our cattle also shall go with us; there shall not a hoof be left behind; for we must take it to serve the L-rd our G-d; and we know not with what we must serve the L-rd, until we come there. But the L-rd hardened Pharaoh's heart, and he would not let them go. And Pharaoh said to him, Get out from me, take heed to yourself, see my face no more; for the day you see my face you shall die. And Moses said: You have spoken well, I will see your face again no more. **Exodus 10:24-29**

(2) וַיַּחֲזֵק ד': ד' חֹזֵק לְבוֹ בְּמָה שֶׁנִּדְמָה לוֹ עֵתָה שֶׁמֵּלֵא אֶת דְּבַר ד' שֶׁאֵמַר לוֹ שֶׁלַּח עַמִּי וַיַּעֲבֹדוּנִי, וְהָרִי הַסֹּכִים לְשַׁלְּחָם וּמֵלֵא דְבַר ד' שֶׁד' לֹא שֶׁלַּח אֵלָיו שִׁישַׁלַּח הָעַם עִם הַמִּקְנֵה, וְחָשַׁב שֶׁזֶה מוֹסִיף מִשֶׁה מִדְּעַתּוֹ, וְעַד עֵתָה כְּתִיב מֵאֵן לְשַׁלַּח, וְעֵתָה אָמַר לֹא אָבָה, שִׁישַׁ הַבְּדֵל בֵּין הַמִּמְאָן וּבֵין בִּלְתִּי אוֹבָה, שֶׁהַמִּמְאָן הוּא כְּפָה וְהַבְּלִתִּי אוֹבָה הוּא בִּלְבַב כַּמִּשֶׁ"ב כַּמִּשֶׁ"מ, וְעַד עֵתָה אָבָה בִּלְבַב רַק מֵאֵן כְּפָה מִן הַשֶּׁפֶה וְלַחֹזֵן וְעֵתָה שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁמֵּלֵא רִצּוֹן ד' וּמִשֶׁה מֵעַלֵּיל עַלִּילוֹת מִדְּעַת עֲצָמוּ לֹא אָבָה גַם בִּלְבַב מַלְבִּי"ם לְשְׁמוֹת י:כז

But the L-rd hardened Pharaoh's heart, and he would not let them go. (Exodus 10:27): The way that Hashem hardened his heart was to convince Pharaoh that he had indeed fulfilled the word of Hashem who told him (Ex. 8:16), "Let My people go, that they may serve Me," for he had agreed to send them out. After all, Hashem had not sent him a message to send out the people with their cattle, [only the people themselves]. He thought that Moshe had added [the requirement of the cattle] on his own. Until now it was written, "*maiain l'shalach*." But now it was written, "*lo avoh*." There is a difference between them. *M'ma'ain* indicates a verbal refusal. *Lo avoh* indicates a refusal in the heart. Until now he was emotionally ready to send them out. It was only verbally and [to maintain his dignity in public] that he refused. But now that he felt that he had fulfilled G-d's will but it was Moshe who was maligning him by adding his own demands, thus he refused in good conscience to send them out. **Malbim, Ex. 10:27**

(3) כֵּן דִּבַּרְתָּ וְגו'. כֵּאֵן מִבּוֹאֵר שִׁידַע מִשֶׁה סִימְנֵי הַמְּכוֹת עַד שֶׁלֹּא בָאוּ וַיִּדְעֵ שֶׁלֹּא תִהְיֶ עוֹד אֵלֵא אַחַת. כַּמִּשֶׁ"כ לְעִיל ט' ל"א שֶׁהִיוּ רְשׁוּמִים עַל הַמַּטֵּה דַצ"ךְ עַד"ש בִּאֲח"ב: לֹא אֶסֶף עוֹד. הוֹסִיף מִשֶׁה מֵלֵת עוֹד דְּמִשְׁמַעוֹ כ"פ כְּמוֹ שֶׁהִיָּה עַד כַּה. כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁוּ בַמִּשְׁנָה שֶׁלֵּהִי סְנֵהֲדָרִין לֹא תִבְנֶה עוֹד כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה כו'. וְאֵמַר מִשֶׁה שֶׁלֹּא יוֹסֵף לְרְאוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁהִיָּה עַד כַּה. כִּי מֵעַתָּה יִבֵּא פַרְעֹה אֵלָיו: הָעֵמֶק דְּבַר שְׁמוֹת י:כט

You have spoken well, I will see your face again no more. (Ex. 10:29): It is evident from here that Moshe knew the basic outline of the plagues even before they occurred and he knew that there would be only one more, as I wrote before (Ex. 9:31), as the plagues were inscribed on the staff in the form of *detzach adash bachav*. **I will see your face again no more:** Moshe added the word "*od*" - any longer, which generally means that it will no longer occur as it did in the past. . . . Moshe told him that he would no longer continue to see him in the same manner that it had occurred in the past, for, from now on, Pharaoh would come to him. **Haamek Davar, Ex. 10:29**

II. The Plague of the First Born

A.

(1) וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אָבִיא עַל פְּרַעֲה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרַי כֵּן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְחוֹ כְּלָה גֵרֶשׁ יִגְרַשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה: דְּבַר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאַלּוּ אִישׁ | מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב: וַיִּתֵּן ד' אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם | הָאִישׁ מִשָּׁה גְדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פְרַעֲה וּבְעֵינֵי הָעָם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר ד' כַּחֲצַת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם: וּמֵת כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרַעֲה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחֲרֵי הָרְחִים וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה: וְהִיְתָה צְעָקָה גְדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיְתָה וְכֹמֹהוּ לֹא תִסָּף: וְלִכְל | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרֵץ כְּלָב לְשֹׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְעוּן אֲשֶׁר יִפְלֶה ד' בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל: וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֵיךָ אֵלֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי לֵאמֹר צֵא אִתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרַי כֵּן אֲצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרַעֲה בְּחָרִי-אָף: וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה לֹא יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פְּרַעֲה לְמַעַן רַבּוֹת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת-כָּל הַמִּפְתָּיִם הָאֵלֶּה לְפָנֵי פְרַעֲה וַיַּחֲזֵק ד' אֶת לֵב פְּרַעֲה וְלֹא שִׁלַּח אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ: שְׁמוֹת יֵא-י

And the L-rd said to Moses, Yet will I bring one plague more upon Pharaoh, and upon Egypt; afterwards he will let you go from here; when he shall let you go, he shall certainly thrust you out from here altogether. Speak now in the ears of the people, and let every man borrow from his neighbor, and every woman from her neighbor, jewels of silver, and jewels of gold. And the L-rd gave the people favor in the sight of the Egyptians. Moreover the man Moses was very great in the land of Egypt, in the sight of Pharaoh's servants, and in the sight of the people. And Moses said, Thus said the L-rd, About midnight will I go out into the midst of Egypt; And all the firstborn in the land of Egypt shall die, from the firstborn of Pharaoh that sits on his throne, even to the firstborn of the maidservant who is behind the mill; and all the firstborn of beasts. And there shall be a great cry throughout all the land of Egypt, such as there was none like it, nor shall be like it any more. But against any of the people of Israel shall not a dog move his tongue, against man or beast; that you may know that the L-rd does put a difference between the Egyptians and Israel. And all these your servants shall come down to me, and bow down themselves to me, saying, Get out, and all the people who follow you; and after that I will go out. And he went out from Pharaoh in great anger. And the L-rd said to Moses, Pharaoh shall not listen to you; that my wonders may be multiplied in the land of Egypt. And Moses and Aaron did all these wonders before Pharaoh; and the L-rd hardened Pharaoh's heart, so that he would not let the people of Israel go out of his land. **Exodus 11:1-10**

(2) כַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה: אֲצִטְגִּינִי פְרַעֲה הֵיוּ אוֹמְרִים שְׂכּוּכְב אֶחָד שִׁשְׁמוֹ רַעַה [שְׁהוּא כּוּכְב מֵאֲדִים] עוֹמֵד נֹגַד יִשְׂרָאֵל לְהוֹמֵם וּלְאַבְדֵם, כִּמ"ש רֵאוּ כִי רַעַה נֹגַד פְּנִיכֶם וְכִמ"ש חו"ל, וַיֵּצֵא מִיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה וְרֵאשֵׁי הַלַּיְלוֹת הֵם כִּצְנ"ש חל"ם א"כ בְּתַחֲלַת לַיְל חֲמִישֵׁי מִשְׁמֵשׁ חֲמָה וּבַחֲצוֹת הַלַּיְלָה מִשְׁמֵשׁ כּוּכְב מֵאֲדִים, וְהִרְאָה ד' כִּי בְשִׁלִּטַת כּוּכְב מֵאֲדִים יוֹכּוּ בְכוֹרֵי מִצְרַיִם וְיִשְׂרָאֵל יִנְצֵלוּ, ע"כ אָמַר אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם שְׁלֹא תִהְיֶה הַמַּכָּה ע"י הַכּוּכְב הַשּׁוֹלֵט אֲזִי שְׁהוּא נֹגַד יִשְׂרָאֵל רַק ע"י ד' שִׁיבְטַל הוֹרֵאת הַכּוּכְב, וְאָמַר לְשׁוֹן יִצִּיאָה כֹּאֲלוֹ עַד עֵתָה הֵיךָ כֹּלֹא עֲמָהֶם בְּגִלוֹת וְעֵתָה יֵצֵא לְחַפְשֵׁי לְפַעוּל גְּדוּלוֹת בְּכַח א-לֵהי. מְלִבִּי"ם לְשְׁמוֹת יֵא-י

About midnight will I go out into the midst of Egypt. (Exodus 11:4): As our Sages have pointed out, Pharaoh's astrologers were saying that a certain heavenly body whose name was "Rah" (the planet Mars) was standing in the way of Israel to confound and destroy them, as it says (Exodus 10:10), "Look, *Rah* (normally translated as evil) is before you." Now the Exodus

occurred on the fifth day (Thursday). The [order of the] astral force at the beginnings of the nights of the week, [starting from Saturday night] are: Mercury, Jupiter, Venus, Saturn, Sun, Moon, Mars. Accordingly, at the beginning of Wednesday night going to Thursday, the astral force is the Sun. At midnight, Mars is the astral force. Hashem showed that when the planet Mars is dominant, the first born of the Egyptians were smitten and those of Israel were spared. For that reason it is stated, “will I go out into the midst of Egypt,” in order that the plague should not come about through the dominant astral body, which would oppose Israel, but rather through Hashem who would annul the power of the astral body. The expression, “go forth” is used which infers that up until then Hashem was imprisoned with them in exile. Now He was going free to do great things with His Divine powers. **Malbim, Exodus 11:4**

B.

(1) וַיְהִי | בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וְד' הֶפֶה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֹעָה הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּאוֹ עַד בְּכוֹר הַשָּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה: וַיִּקֶּם פְּרֹעָה לַיְלָה הוּא וְכֹל עֲבָדָיו וְכֹל מִצְרַיִם וַתְּהִי צָעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שֵׁם מֵת: וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת ד' כְּדַבְּרֹתָם: גַּם צִאֲנֶכֶם גַּם בְּקִרְכֶם קָחוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבִרְכַתֶּם גַּם אֹתִי: וַתַּחֲזֹק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחֵם מִן הָאֶרֶץ כִּי אָמְרוּ כָּלֵנוּ מֵתִים: וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֻקוֹ טָרִם יַחְמֵץ מִשְׁאֲרֹתָם צָרַרְתָּ בְּשִׁמְלֹתֶם עַל שִׁכְמָם: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלּוּ מִמִּצְרַיִם כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּשְׁמֹלֹתַי: וְד' נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלּוּם וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם: וַיִּסְעוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס סִכְתָּהּ כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מִטָּף: וְגַם עָרַב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאֵן וּבָקָר מִקְנֵה כְּבֵד מְאֹד: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עִגְתַּי מִצּוֹת כִּי לֹא חִמֵּץ כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם: וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל-צֹ-בְאוֹת ד' מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: לַיִל שְׁמֵרִים הוּא לְד' לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לְד' שְׁמֵרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם: שְׁמוֹת יב-כט-מב

And it came to pass, that at midnight the L-rd struck all the firstborn in the land of Egypt, from the firstborn of Pharaoh who sat on his throne to the firstborn of the captive who was in the dungeon; and all the firstborn of cattle. And Pharaoh rose up in the night, he, and all his servants, and all the Egyptians; and there was a great cry in Egypt; for there was not a house where there was not one dead. And he called for Moses and Aaron by night, and said, Rise up, and get out from among my people, both you and the people of Israel; and go, serve the L-rd, as you have said. Also take your flocks and your herds, as you have said, and be gone; and bless me also. And the Egyptians urged the people, that they might send them out of the land in haste; for they said, We shall all be dead men. And the people took their dough before it was leavened, their kneading troughs being bound up in their clothes upon their shoulders. And the people of Israel did according to the word of Moses; and they borrowed from the Egyptians jewels of silver, and jewels of gold, and garments; And the L-rd gave the people favor in the sight of the Egyptians, so that they lent them such things as they required. And they carried away the wealth of the Egyptians. And the people of Israel journeyed from Rameses to Succoth, about six hundred thousand on foot, who were men, beside children. And a mixed multitude went up also with them; and flocks, and herds, and very many cattle. And they baked unleavened cakes of the dough which they brought forth out of Egypt, for it was not leavened; because they were thrust out of Egypt, and could not remain, neither had they prepared for themselves any provision. Now the sojourning (waiting) of the people of Israel, who dwelt (waited) in Egypt, was four hundred and thirty years. And it came to pass at the end of the four hundred and thirty years, even on that very day it came to pass, that all the hosts of the L-rd went out from the land of Egypt. It is a

night of watchfulness to the L-rd for bringing them out of the land of Egypt. This is a night of watching kept to the L-rd by all the people of Israel throughout their generations. **Exodus 12:29-42**

(2) ויאמר קומו צאו מתוך עמי. ולא אמר מארצי להורות שלא כוון ליציאה מקומית בלבד כמו שחשבו עם מצרים כמבואר במקרא ל"ג אלא יציאה לחלוטין והיינו מתוך עמי. . . . וזהו שאמר הקב"ה למשה כשלחו כלה גרש יגרש. וביארנו שלא ישלח על שלשה ימים אלא לחלוטין. . . . וברכתם גם אותי. היינו שנתן להם זבחים ועולות להתפלל עליו כדבר משה. והרמב"ן כ' כי לא עשה משה כן באשר ד' חפץ דכאו לא לכפר עליו רק להענישו ולנער אותו ואת כל חילו בים. ולא נראה שיגנוב משה דעתו אלא ודאי התפללו עליו בשעה שהגיעו לעבוד את ד' שהיה בהגיעם להר סיני אחר קריעת י"ס. וידוע דפרעה עצמו ניצל. ועליו התפללו וברכוהו על ימים יוצרו. ואם נימא שלא עשה משה כן. היה מפני שפרעה שינה דבריו ונהפך להיות רודף אחריהם. שוב אבד הבטחת משה לברך אותו בתפלה: העמק דבר לשמות יב:לא-לב

And he called for Moses and Aaron by night, and said, Rise up, and get out from among my people . . . (Exodus 12:31): He did not say, "from my land," in order to indicate that he didn't merely refer to a movement from one place to another (a trip) that they would be taking, as the Egyptians thought, as will be explained in verse 33, but an absolute exodus. This is what is meant by, "from among my people." . . . This is what the Holy One, blessed be He, meant by telling Moshe (Ex. 11:1), ". . . when he shall let you go, he shall certainly thrust you out from here altogether." . . . **and bless me also. (Exodus 12: 32):** This means that he gave them animals to be used for [peace] offerings and burnt offerings in order that [Moshe] pray on his behalf, as was stated by Moshe. (Ex. 10:25) Ramban wrote that Moshe did not do so, since Hashem wanted to crush Pharaoh and punish him and throw him and all of his army into the sea, and not to atone for his [sins]. It doesn't seem to [me to] be correct, [however,] that Moshe would fool him. Rather, they most certainly prayed on his behalf when the time came to serve Hashem, when they came to Mount Sinai after the splitting of the Red Sea. It is well known that Pharaoh, himself, was saved. For him did they pray and blessed him for [success in] his future life. If it would be true that Moshe didn't do so (keep his promise to Pharaoh), it was [only] because Pharaoh [himself] went back on his word and pursued them. As a result, he forfeited Moshe's promise to bless him and pray for him. **Haamek Davar, Exodus 12:31-32**

(3) וצאן ובקר מקנה כבד מאד. ביארנו לעיל ט' ה' דבשעת דבר על מקנה מצרים קנו בני ישראל צאן ובקר הרבה במחיר זול: העמק דבר לשמות יב:לה

. . . and flocks, and herds, and very many cattle. (Exodus 12:38): We explained before (Ex. 9:5) that at the time of the pestilence (*dever*) of the herds of the Egyptians, the Jews acquired much sheep and cattle for a very cheap price. **Haamek Davar, Exodus 12:38**

III. The Ten Plagues and Their Order

עשר מכות כולן מדה כנגד מדה דם למה הביא עליו דם לפי שלא היו מניחין בנות ישראל לטבול מטומאתם כדי שלא יהיו פריץ ורביץ ומפני מה לקו המים והעפר ע"י אהרן שכך כתיב אמור אל אהרן קח מטך וגו' א"ר תנחום א"ל הקב"ה למשה המים ששמרוך בשעה שהושלכת ליאור ועפר שהגין עליך כשהרגת את המצרי אינו דין שילקו על ידיך לפיכך לקו על ידי אהרן צפרדעים למה הביא עליהם מפני שהיו משתעבדין בישראל ואומרים להן הביאו לנו שקצים ורמשים לפיכך ותעל

הצפרדע בשעה שהיו מוזגין את הכוס מתמלא מן הצפרדעים שנאמר ועלו ובאו בביתך וגו' ובמשארותיך אימתי משארת מצויה אצל תנור בשעה שהתנור חם כל כך למה לעשות רצון בוראם כתוב אחד אומר ושרץ היאור צפרדעים וכתוב אחד אומר ותעל הצפרדע ר' עקיבא אומר צפרדע אחת היתה והיו המצרים מכין אותה ומתזת צפרדעים הרבה כנים למה ששמו את ישראל מכבדי חוצות ושוקים לפיכך נהפך עפרם לכנים והיו חופרין אמה על אמה ולא היה שם עפר שנאמר כל עפר הארץ היה כנים ויעשו כן החרטומים בלטיהם א"ר יוחנן בלטיהם מעשה שדים בלהטיהם מעשה כשפים לפי שאין השד יכול לעשות פחות מכשעורה ערוב למה שהיו המצרים אומרים לישראל צאו הביאו לנו דובים ואריות כדי להיות מצירין בהם לפיכך הביא הקב"ה עליהן חיות מעורבבות שנאמר ויבא ערוב כבד דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר מיני צרעין ויתושין ונראין דבריו של רבי יהודה בצפרדעים כתיב ויצברו אותם חמרים חמרים ובערוב כתיב ויעש ד' כדבר משה ויסר הערוב צפרדעים שלא היה בהן הנאה מתו והסריחו מצרים ערוב שהיה הנאה בעורוניהן לא נשאר עד אחד שאלו היו צרעין ויתושין היה להן שימותו ויסריחו במצרים ויבא ערוב כבד ביתה פרעה תחלה שהוא התחיל בעצה רעה עליהם שנאמר ויצו פרעה לכל עמו ואח"כ ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ וגו' דבר למה מפני ששמו את ישראל רועי בקר ורועי צאן ורועי גמלים בהרים ובקעות ובמדברות כדי שלא יפרו וירבו אמר להם הקב"ה אני אביא לכם רועה יפה שנאמר הנה יד ד' הויה וגו' וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה וגו' אפילו בהמה חציה של מצרי וחציה של ישראל לא מתה שחין מפני ששמו את ישראל לחום להם חמין ולצנן להם צונן לפיכך לקו בשחין שלא יכלו ליגע בגופן אמר ריב"ל נס גדול נעשה בשחין שאם אדם זרק חץ כלפי מעלה אינו מהלך מאה אמה ומשה זרק פיה כבשן מלא חפניו מה שאי אפשר ליטול מלא חפניו ואין בו ממש וזרקו משה השמימה עד כסא הכבוד ועוד נס גדול היה בשחין שהחזיקה מלא ידיו של משה מלא ידו שלו ושל אהרן ועוד נס אחר נעשה בשחין אדם מפזר עפר קב אחד אין מפזר אלא ארבע אמות אבל משה נטל מלא ידו ופזרו על כל ארץ מצרים שהיתה ת' פרסה על ת' פרסה ברד מפני ששמו את ישראל נוטעי גנות ופרדסים ואילנות וכרמים לפיכך הביא עליהן ברד ושברו אילנותיהן שנאמר ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד נס בתוך נס רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר כפרטתא דרומנא דחרצנותא מתחמיא מלגאו וחד אמר כהדין עששיתא דמיא ומישחא מתערבא כחדא ונורא דליק מגויהון מלה"ד לשני לגיונות קשין ששונאין זה את זה לימים הגיע זמן מלחמתו של מלך מה עשה המלך עשה שלום ביניהם והלכו ועשו שליחות המלך כך אש וברד צהובין זה לזה כיון שהגיע זמן מלחמה של מצרים עשה הקב"ה שלו' ביניהם והכו במצרים הוי ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד היה יושב מצרי נכוה בברד עומד נכוה באש כמשפט רשעים בגיהנם שנאמר (תהלים עח) יהרג בברד גפנם ושקמותם בחנמל רבי יהודה בר שלו' אומר מהו ושקמותם בחנמל ב"א נ"ח מ"ל ורבי פנחס אומר יורד בפלכין וקוצץ את האילנות. ארבה למה מפני ששמו את ישראל זורעי חטין ושעורים לפיכך הביא עליהן ארבה יאכלו כל מה שזרעו להם ישראל אמר רבי יוחנן כיון שבא ארבה שמחו המצרים ואמרו נקבץ ונשלק מהן נמלא מהן חבית אמר הקב"ה רשעים במכה שהבאתי עליכם אתם הייתם שמחין מיד ויהפוך ד' רוח ים חזק מאד וישא את הארבה לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים אפילו מה שבקדרות ובחביות מלוחין פרחו והלכו להן. חשך למה ית' שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאין לפניו משוא פנים והוא חוקר לב ובוחן כליות לפי שהיו בישראל פושעין שהיה להם פטרונין מן המצרים והיה להם שם כבוד ועושר ולא היו רוצין לצאת ממצרים אמר הקב"ה אם אני אביא עליהן מכה בפרהסיא וימותו יאמרו המצרים כשם שעבר עלינו כך עבר עליהן לפיכך הביא על המצרים את החשך שלשה ימים ולא ראו איש את אחיו ולכל בני ישראל היה אור במושבותם וכתוב וימש חשך אמר רבי אבדימי בר חמא אותו חשך כפל ומכופל היה היה מצרי עומד אינו יכול לישוב יושב אינו יכול לעמוד רבוץ לא היה יכול לזקוף. המכות האלו ג' ע"י אהרן וג' ע"י משה ושלשה על ידי הקב"ה ואחת על ידי כלן דם צפרדע וכנים שהיו בארץ על ידי אהרן ברד ארבה חושך שהן באויר ע"י משה שכך שלט משה

בשמים ובארץ ערוב דבר מכת בכורות ע"י הקב"ה ושחין על ידי כלן. ובשלשת ימי האפלה נתן הקב"ה את חן העם בעיני מצרים וישאילום והיה ישראל נכנס לתוך בתיהן של מצרים והיו שואלין מהן כלי כסף וכלי זהב ושמלות אם היו אומרים אין לנו להשאיל היה מאיר הקב"ה את המקום שהיו שם והיה אומר לו ישראל הרי הוא במקום פלוני לקיים מה שנא' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול: מדרש תנחומא פרשת וארא פרק יד

All of the ten plagues were a punishment measure for measure. The reason that He brought upon them the **plague of blood** (*dam*), is because they didn't let the daughters of Israel immerse themselves from their impurity so that they shouldn't be fruitful and multiply. Why was the water and dust smitten through Aaron, for it is written (Exodus 7:19), "[And the L-rd spoke to Moses,] Say to Aaron, Take your rod, [and stretch out your hand upon the waters of Egypt]"? Rabbi Tanchum said: The Holy One, blessed be He, told Moshe, "It is not proper that the water that preserved you when you were thrown into the river and the dust that protected you when you killed the Egyptian [and buried him in it], should be smitten through you." That is why they were smitten by Aaron.

Why did He bring upon them the **plague of frogs** (*tzifardea*)? This is because they enslaved the Jews and demanded that they bring them disgusting creatures and creeping animals. For that reason the frogs arose [upon them]. When they would pour [or dilute] a cup, it would fill up with frogs, as it says (Ex. 7:28), "[And the river] shall bring forth frogs abundantly, which shall go up and come into your house etc. and into your kneading troughs." When is the kneading trough found by an oven, when the oven is very hot. Why [did they go into a hot oven]? In order to fulfill the will of their Creator. In one verse it is written (Ex. 7:28), "And the river shall bring forth frogs abundantly." Yet in another verse it is written (Ex. 8:2), ". . . the frog(s) came up." Rabbi Akiva said: There was originally but one frog. The Egyptians kept hitting it and it kept on dividing into many frogs.

Why did the **plague of lice** (*kinim*) come? This is because they made the Jews sweep the [dust off the] streets and market places. Therefore their dust turned into lice. Even when they would dig down a cubit into the earth they wouldn't find dust but only lice, as it says (Exodus 8:13), ". . . all the dust of the land became lice throughout all the land of Egypt." "And the magicians did likewise with their enchantments (*bilataihem*) to bring forth lice, but they could not." (Ex. 8:14) Rabbi Yochanon said: The term, "*bilataihem*", refers to the actions of the demons (*sheidim*). The term, "*bilahataihem*", refers to the actions of sorcery (*kishafim*). [They were not successful] because a demon has no power over something less than the size of a barley seed.

Why did the **plague of the mixture of noxious animals** (*arov*) come? This is because the Egyptians would tell the Jews to go out and bring back bears or lions. This was only done to torment the Jews. Therefore, the Holy One, blessed be He, brought upon them a mixture of wild animals, as it says (Ex. 8:20), ". . . there came a grievous mixture of noxious animals [into the house of Pharaoh, and into his servants' houses, and into all the land of Egypt]." This is the opinion of Rabbi Yehudah. Rabbi Nechemiah said: They [were not wild animals but rather a swarm of] wasps and mosquitoes. The position of Rabbi Yehudah seems more reasonable [because of the difference of the outcomes of the plague of frogs and the plague of the mixture of noxious animals]. [After the plague of] the frogs it is written (Ex. 8:10), "And they gathered them together upon heaps; and the land gave off a terrible stench." Regarding the [aftermath of the plague of] the mixture of noxious animals it is written (Ex. 8:27), "And the L-rd did according to the word of Moses; and He removed the noxious mixture from Pharaoh, from his servants, and from his people; there remained not one." [It would seem that the difference

between them is that since] they couldn't derive any pleasure from the frogs, they died and created a foul smell throughout Egypt. [On the other hand, it would seem that] had the noxious mixture stayed they would have been a source of benefit for them through their hides [and that is why they completely left the land and didn't die]. Now, however, if the noxious mixture was made up of wasps and mosquitoes they should have died [like the frogs] and created a foul smell. . . . **and there came a grievous mixture of noxious animals into the house of Pharaoh, and into his servants' houses, and into all the land of Egypt . . . (Exodus 8:20):** It came to him first because he was the initiator of the evil plot against them, as it says (Exodus 1:22), "And Pharaoh charged all his people, [saying, Every son who is born you shall throw into the river, and every daughter you shall let live]."

Why did the **plague of pestilence (*dever*)** come? This is because they made the Jews herders of cattle, sheep and camels [and forced them to travel through] the mountains, valleys and deserts. All of this was in order that they not be fruitful and multiply. The Holy One, blessed be He, said to them, "I will bring to you a wonderful herder, as it says (Ex. 9:3), "Behold, the hand of the L-rd is [upon your cattle which is in the field, upon the horses, upon the donkeys, upon the camels, upon the oxen, and upon the sheep; there shall be a very grievous plague]." **And Pharaoh sent, and, behold, there was not one of the cattle of the people of Israel dead. (Ex. 9:7):** Even if an animal was only partially owned by a Jew, it didn't die.

Why did the **plague of boils (*sh'chin*)** come? This is because they forced the Jews to boil water up for them and cool water off for them. For that reason they were smitten with boils, for [now] they couldn't [even] touch their own bodies. Rabbi Yehoshua ben Levi said: A great miracle occurred with the boils, for if a person would shoot an arrow upwards, it wouldn't even travel a hundred cubits. Moshe threw up two handfuls of ashes from a furnace, something itself which is [nearly] impossible to gather [in one's hands] and is something which is virtually without substance, and he threw it heavenward and it reached all the way to the Divine Throne. There was yet another great miracle associated with the plague of boils. Moshe held within his hands [ashes] which were the equivalent of handfuls of both Moshe's and Aaron's. In addition, there was a further miracle associated with the plague of the boils. When a person spreads out the volume of a *kav* (approximately two quarts) of dust, he can only spread it out within an area of four cubits [square]. Moshe, however, took a handful [of ashes] and spread it throughout all of Egypt, which occupies an area of four hundred parsangs (approximately a thousand miles) by four hundred parsangs (a thousand miles).

Why did the **plague of hailstones (*barad*)** come? This is because they forced the Jews to plant gardens, orchards, trees and vineyards. For that reason did He bring upon them hailstones which smashed their trees, as it says (Exodus 9:24), "So there was hail, and fire mixed with the hail, [very grievous, such as there was none like it in all the land of Egypt since it became a nation]." This was a miracle within a miracle. Rabbi Yehudah and Rabbi Nehemiah [expressed different opinions]. One said: This is akin to the outersurface of a pomegranate whose [bulging] seeds, which are therein contained, are apparent [from the outside]. The other sage compared it to a glass lamp which contains water intermixed with oil. [When it burns,] the fire comes from within the lamp. This is akin to two formidable legions who hate each other. Some time later, when it was time for the king to wage war, he went and made peace between them and then they went out to perform their assigned mission for the king. So too was it with the fire and hailstones. They are opposed (lit. enraged) to each other. When it was time to wage war against Egypt, the Holy One, blessed be He, went and made peace between them and smote Egypt. This is the meaning of (Ex. 9:24), "So there was hail, and fire mixed with the hail": If an Egyptian would be sitting, he would be injured by the hail, when he stood up, he would be singed by the fire (which

rose out of the hail). This is like the punishment of the evil in Gehinnom, as it says (Psalms 78:47-48), “He destroyed their vines with hail, and their sycamore trees with frost. He gave over their cattle also to the hail, and their flocks to hot sparks.” Rabbi Yehudah b. Shalom says: What is meant by, “and their sycamore trees *bachanamel* (previously translated as ‘with frost’)”? *ba* - it came, *nach* - gently, *mal* - [and] destroyed. Rabbi Pinchas said: It came down as a hatchet and cut down the trees.

Why did the **plague of locusts (*arbeh*)** come? This is because they forced the Jews to plant wheat and barley. For that reason did He bring upon them the locusts which destroyed all that the Jews had planted for them. Rabbi Yochanon said: When the locusts [first] came, the Egyptians actually rejoiced. They said, “We’ll gather them up, boil them, or [salt them] and fill up barrels full of them. The Holy One, blessed be He, said: Evil ones! You’re rejoicing over the plague that I’m bringing upon you? Immediately (Exodus 10:19), “And the L-rd turned a mighty strong west wind, which took away the locusts, and threw them into the Red Sea; there remained not one locust in all the borders of Egypt.” Even those that were in their pots and salted in their barrels [miraculously] flew away.

Why did the **plague of darkness (*choshech*)** come? May the Name of the King, King of kings, be blessed, the Holy One, blessed be He, who shows no favoritism and [thoroughly] examines the heart (emotions) and tests the kidneys (thoughts). Because there were sinners amongst the Jews who had Egyptian patrons, honor and wealth, and did not wish to leave Egypt, the Holy One, blessed be He, said: If I publicly smite them, the Egyptians will say that just as G-d overcame us (the Egyptians), so too did He overcome them (the Jews). Therefore, G-d brought three days of darkness upon Egypt where no man could see his brother but yet there was light amongst the dwelling places of the Jews. It is written (Exodus 10:21), “. . . *vyamash choshech* - darkness which was palpable.” Rabbi Avdimi bar Chama said: That darkness was fourfold of normal darkness. If an Egyptian was standing at the time, he couldn’t sit. If he was sitting, he couldn’t stand. If he was crouching he couldn’t right himself.

Three of these plagues came about through Aaron, three through Moshe, and three through the Holy One, blessed be He. One came through all of them. The plagues of blood, frogs and lice, which affected the earth came about through Aaron. The plagues of hail, locusts and darkness, which affected the air, came about through Moshe, as Moshe had domain over heaven and earth. The plagues of mixed noxious animals, pestilence, and the smiting of the first born, came about through the Holy One, blessed be He. The plague of boils came about through all of them.

During the three days of darkness, the Holy One, blessed be He, caused that the Jews found favor in the eyes of the Egyptians and they lent them [their valuables]. In a situation when a Jew would come into one of the Egyptian houses and ask them to lend him their silver or gold vessels or clothing, and they would answer him that they don’t possess such items, the Holy One, blessed be He, would enlighten the place where [the valuables] were stored and the Jew would tell him, “Behold, it is in this place.” This was to fulfill the [prophecy] (Gen. 15:14), “. . . and afterward shall they come out with great wealth.” **Midrash Tanchuma Parshas Va’era 14**

IV. The Israelites and the Egyptians at the Red Sea

A.

(1) וַיְהִי בְשִׁלַח פְּרִיעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱ-לֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי | אָמַר אֱ-לֹהִים פֶּן יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאשִׁית מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם: וַיֹּסֵב אֱ-לֹהִים | אֶת-הָעָם דְּרָךְ הַמִּדְבָּר יָם סוּף וְחַמְשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׂבִיעַ אֶת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶד אֶ–לֵהִים אֶתְכֶם וְהֶעֱלִיתֶם אֶת עֲצַמֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם: וַיִּסְעוּ מִסְכַּת וַיִּחַנּוּ בְּאֶתְם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: וְד' הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה: לֹא יִמֵּשׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם: שְׁמוֹת יְגִיז-כַּב

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not through the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said, Lest perhaps the people repent when they see war, and they return to Egypt; But G-d led the people around, through the way of the wilderness of the Red Sea; and the people of Israel went up armed out of the land of Egypt. And Moses took the bones of Joseph with him; for he had solemnly sworn the people of Israel, saying, G-d will surely visit you; and you shall carry up my bones from here with you. And they took their journey from Succoth, and encamped in Etham, in the edge of the wilderness. And the L-rd went before them by day in a pillar of a cloud, to lead them the way; and by night in a pillar of fire, to give them light; to go by day and night; He took not away the pillar of the cloud by day, nor the pillar of fire by night, from before the people. **Exodus 13:17-22**

(2) ויהי והוה כד פטר פרעה ית עמא ולא דברינון יי אורח ארע פלישתאי ארום קריב הוא ארום אמר ד' דלמא יתהוון עמא במיחמיהון אחוהון דמיתן בקרבא מאתן אלפין גוברין בני חילא משבטא דאפרים מאחדין בתריסין ורומחין ומאני זינין ונחתו לגת למיכוז גיתי פלישתאי ובגין דעברו על גזרת מימרא דיי ונפקו ממצרים תלתין שנין קדם קיצא איתמסרו בידא דפלישתאי וקטלונון הינון הו גרמיא יבישיא דאחי יתהון מימרא דיי על ידא דיחזקאל נביא בבקעת דורא ואין יחמון כדין ידחלון ויתבוך למצרים: תרגום יונתן לשמות יג:יז

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not through the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said, Lest perhaps the people repent when they see *their brothers who died in war, these were the two hundred thousand warriors from the tribe of Ephraim who came armed with shields, spears, and other implements of war. They came down to Gath to plunder the Philistines who lived there. But because they violated the Divine decree and left Egypt thirty years before the set time for the conclusion of their enslavement, they were given over to the Philistines, who killed them. These were the dried bones that Ezekiel saw in his vision in the valley of Dura. And if the [departing Jews] would see them, they would be gripped by fear* and they [would] return to Egypt. **Targum Yonoson, ibid.**

(3) ודע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה נסיון גמור כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון שהוא שרש האמונה כדי שיהיו ראויים לקבל התורה ולסבה זו קרע להם את הים מדי עברם לתוכו ולא בכת אחת גם אחרי צאתם מים סוף אל מדבר שור ובאו למרה והיו המים מתוקים חזרו ונמררו ועל ידי העץ חזרו למתיקותם וכל זה נסיון גמור וכענין שכתוב (שמות טו) ושם נסהו גם ירידת המן דבר יום ביומו ולא לימים רבים הכל נסיון גמור כענין שכתוב (שם טז) ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו, גם אחרי היותם ברפידים ורפו ידיהם מן התורה שקבלו במרה ובעונש זה בא עמלק ונלחם בהם, כי בעון בטול תורה הצרות באות לעולם, כל הענינים האלה היו נסיון גמור כדי לקבוע בנפשותם מדת הבטחון, ועל זה אמר שלמה המע"ה (משלי כב) להיות בד' מבטחך הודעתך היום אף אתה, יאמר מה שהודעתך עד היום בספר הזה מן המוסרים והמשלים הכל היה לתועלתך ולהגיע אותך אל שלמות מדת הבטחון כמו שהגעתי אני אליה זהו שאמר אף אתה, באר לנו כי מדת הבטחון עקר גדול ויסוד התורה והמצוה: רבינו בחיי, שם

You should know that the entire experience of the Jews and all of the events that occurred in the desert were exclusively for the purpose of being a test, in order that their intellect grow to the heights of trust in Divine Providence (*bitachon*), which is the source of faith. This was done in order to make them worthy to receive the Torah. For that reason, He split the Sea as they were traveling through but not all at once. Even after they left the Red Sea to the wilderness of Shur and came to Marah where the water had been originally sweet and [suddenly] became bitter, and returned to its sweet state through the piece of wood, they were experiencing something that was designed solely as a test. This is implicit in the verse (Ex. 15:25), “. . . and there He tested them.” Even the fact that only a day’s portion of Manna fell each day, instead of having a larger amount falling at a greater interval was designed as a test, as it says (Ex. 16:4), “. . . a certain portion every day, that I may test them . . .” Even after they were in Rephidim, [they continued to be tested. It was there that] their commitment to the Torah which they received in Marah became weakened and they were punished by being attacked by Amalek. Troubles always come as a result of the sin of the neglect of Torah studies. All of these experiences came exclusively as a test in order to imprint upon their souls the trait of trust in Divine Providence. Regarding this did King Solomon, of blessed memory, say (Proverbs 22:19), “That your trust may be in the L-rd, I have made known to you this day, even to you.” He was saying, [in effect,] that all that I (Solomon) had informed you up to this day in this work, the ethics and proverbs, all of it was for your benefit in order that you achieve the same level of perfection in the trait of trust in Divine Providence that I had reached. This is what is meant by, “even to you.” He made clear to us that the trait of trust in Divine Providence is a major pillar, the foundation of Torah and Mitzvoths. **Rabbainu Bachya, ibid.**

4) . . . רק לפני העם היו שני עננים ממש. עד שאמר חז"ל בשבת דכ"ג שהיה ענן אשר מקדים לבא עד שלא הלך עמוד הענן. אבל הענן שהיה עליהם כדכתיב בפי' שלח וענן עומד עליהם. לא היה אלא ענן אחד. וביום היה כמו ענן. ובליילה היה אותו ענן עצמו מאיר כאש. כמו שביארנו בפי' בהעלותך ע"ש: העמק דבר יג:כב

Only in front of the people were there actually two separate clouds. They were so separate that our Sages (Shabbos 23b) stated that the new one came before the [old] one left. However, the cloud that hovered on top of them, as is stated (Numbers 14:14), “. . . and that your cloud stands over them . . .,” consisted of only one cloud. By day it was like a regular cloud and by night that same cloud glowed like fire, as we explained in Parshas Bahaloscha. **Haamek Davar, Ex. 13:22**

B.

1) וידבר ד' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו על הים: ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר: וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים פי אני ד' ויעשו כן: ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך ללב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו: ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו ויחזק ד' את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה: וירדפו מצרים אחריהם ושיגו אותם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירות לפני בעל צפן: ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים | נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ד': ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר: ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם: ד' ילחם לכם ואתם תחרשו: שמות יד-א-יד

And the L-rd spoke to Moses, saying, Speak to the people of Israel, that they turn and encamp before Pihahiroth, between Migdol and the sea, opposite Baal-Zephon; before it shall you encamp by the sea. For Pharaoh will say of the people of Israel, They are entangled in the land, the wilderness has closed them in. And I will harden Pharaoh's heart, that he shall follow after them; and I will be honored over Pharaoh, and over all his army, that the Egyptians may know that I am the L-rd. And they did so. And it was told to the king of Egypt that the people fled; and the heart of Pharaoh and of his servants was turned against (towards) the people, and they said, Why have we done this, that we have let Israel go from serving us? And he made ready his chariot, and took his people with him; And he took six hundred chosen chariots, and all the chariots of Egypt, and captains over every one of them. And the L-rd hardened the heart of Pharaoh king of Egypt, and he pursued after the people of Israel; and the people of Israel went out with a high hand. But the Egyptians pursued after them, all the horses and chariots of Pharaoh, and his horsemen, and his army, and overtook them encamping by the sea, beside Pihahiroth, before Baal-Zephon. And when Pharaoh drew near, the people of Israel lifted up their eyes, and, behold, the Egyptians marched after them; and they were very afraid; and the people of Israel cried out to the L-rd. And they said to Moses, Because there were no graves in Egypt, have you taken us away to die in the wilderness? why have you dealt thus with us, to carry us forth out of Egypt? Is not this the word that we did tell you in Egypt, saying, Let us alone, that we may serve the Egyptians? For it had been better for us to serve the Egyptians, than that we should die in the wilderness. And Moses said to the people, Do not fear, stand still, and see the salvation of the L-rd, which He will show to you today; for the Egyptians whom you have seen today, you shall never see them again. The L-rd shall fight for you, and you shall hold your peace. **Exodus 14:1-14**

(2) ואכבדה בפרעה ובכל חילו. שלא נטבעו בים אלא חילו של פרעה ולא המון עם מצרים וכ"כ בחי' רשב"א יבמות פ' הערל: וידעו מצרים כי אני ד'. היינו ההמון של מצרים שנשארו בראותם בעיניהם זה הפלא יכירו וידעו גם המה. כי אני ד' העושה הכל בתוך מצרים משום דעד כה לא כתיב אלא למען תדע וכדומה הכל בלשון יחדי. משום דרק פרעה שראה לפניו נעשין המכות. ובתפלת משה נעדרין והולכין. בזה ידע כי דבר ד' עושה מה שחפץ. אבל כל מצרים לא ידעו מכ"ז מאומה רק ראו מכות באין והולכין. וגם קושי המכות בתקפה לא שלט כ"כ במצרים כמו אצל פרעה ועבדיו כמש"כ בהמשך המכות מש"ה אמר דכאן ידעו גם המצרים וגו'. וזהו שאמר ה' מראש לעיל ז' ה' וידעו מצרים כי אני ד' בנטותי את ידי וגו' כמש"כ שם: העמק דבר, שמות יד:

I will be honored over Pharaoh, and over all his army (Ex. 14:3): Only Pharaoh's army drowned by the sea, and not the masses of Egyptians [who followed them]. . . . **that the Egyptians may know that I am the L-rd (ibid.):** This refers to the masses of Egyptians [who followed Pharaoh and his army] and remained alive and were eye witnesses to this miracle. They were also aware that 'I am Hashem' (the source of existence) who was the One who wrought all [of the miracles] in Egypt. This [was necessary] because up until now, for example, (Ex. 8:6), ". . . that you may know that there is no one like the L-rd our G-d," [this idea] was expressed in the singular, for only Pharaoh, who saw how the plagues were brought about before him and how they were taken away by Moshe, really knew that it was through the word of Hashem that [Moshe] did all that he wanted. But none of the Egyptians were aware of any of this, only that the plagues kept on coming and going. Also, the severity of the plagues were most felt not by the masses but by Pharaoh and his servants, . . . For that reason does it say here that also the Egyptians may know etc. . . . This is what was meant at the onset (Ex. 7:5), "And the Egyptians shall know that I am the L-rd, when I stretch forth My hand upon Egypt, and bring out the people of Israel from among them," [which is referring to the miracle at the Red Sea], as I have written in my commentary to that verse. **Haamek Davar, Ex. 14:4**

(3) כי ברח העם. המה כבורחים ומתיראים שמא ירדוף אחריהם. ומזה הי' לפרעה לחשוב שלא אמר משה לישראל בשם פרעה שאמר לגרשם כלה מן הארץ שמורה על חירות גמורה. דא"כ למה המה כבורחים. והיה זה סיבה לרדיפת פרעה. דלולי הגדה זו לא היה רודף כמה שנודע כי נבוכים הם בארץ. דמה לו ולהם. ומה איכפת לו ואין דרך מלך לחזור מדבריו אחרי אשר כבר עשהו. אבל אחרי כי הגידו לו כי העם אך כבורח הוא וגם נבוכים הם. ע"כ ויהפך לבב פרעה ועבדיו. שנהפך דעתם שאמרו קומו צאו מתוך עמי: אל העם. לדעת העם ההמון של מצרים שלא ידעו מזאת. וכסבורים היו שהולכים ע"מ לחזור מיד: מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. אין זה תמיה על עצמם שנאותו לשלח. שהרי מוכרחים היו לכך. אלא תמהו על עצמם שלא פירשו לגדולי ישראל ובם הדבר תלוי שישוּבו לאחר שיחוגו בעבודתם. ומש"ה כתיב את ישראל. היינו שהיה להם לפרש התנאי עם הגדולים וממילא היו נגררים הכל לשוב: העמק דבר, שמות יד:ה

They gave the appearance as if they were fleeing and looked as if they were in a state of panic, frightened that the Egyptians would pursue them. It was from this [behavior] that Pharaoh got the idea that Moshe had not told the Jews in the name of Pharaoh that [Pharaoh] had said that they should be driven completely from the land, which implies that he had granted them absolute freedom. Because if [Moshe had actually told them in his name,] why would they appear to be in flight. This was the reason that Pharaoh pursued them. Had he not heard this [detail that they were in flight], even though it was known to him that they were entangled in the land, he wouldn't have pursued them. Since it is not proper for a king to retract from his word after it was acted upon, he wouldn't have taken any more interest in them. But after they had told him that they acted as if they were running away and also they were entangled, [which implied that his order to release them had not been communicated and that they were fleeing on their own,] he and his servants had a change of heart and retracted from the statement (Ex. 12:31), “. . . Rise up, and get out from among my people.” . . . **was turned against (towards) the people:** [They changed their own viewpoint] towards the viewpoint of the masses of Egypt who weren't aware of any of this, [that Pharaoh had permanently driven out the Jews]. The masses of Egyptians thought that the Jews left with the intention of returning. **Why have we done this, that we have let Israel go from serving us?:** They were not wondering, "Why did we agree to send them out?" because [at that time] they were forced to do it. They were surprised at themselves why they hadn't explained to the leadership of Israel that they return after they had finished celebrating their service, for the [leadership] had the power to implement it. That is why, "Israel," is written. In other words they should have articulated this condition to the leadership and they would have naturally caused all the rest to return. **Haamek Davar, Exodus 14:5**

(4) וכל רכב מצרים. שהיו כמה רכב שלא הי' שייך למלוכה לעת מלחמה אלא לאנשי מצרים. ובשעה זו לקח את כולם. ובאשר שלא היו קבועים מכבר ביד המלכות. ע"כ הוצרך בשעה זו למנות עליהם שלישים. והיינו דמסיים ושלישים על כולו: העמק דבר, שמות יד:ז

And all the chariots of Egypt: There were many chariots that were individually owned and were not owned by the government for use at time of war. At that moment, however, he took them all. And since they were not already a permanent part of the government owned chariots, he was forced at that time to appoint captains over them. That is why the verse concludes, "and captains over every one of them." **Haamek Davar, Exodus 14:7**

(5) וירדפו מצרים. היינו המון מצרים: אחריהם. אחרי פרעה וחילו. שגם המה כאשר נודע להם שאין דעת ישראל לשוב מה שלא עלה ע"ד וירדפו ליקח את אשר להם: וישיגו. המון מצרים: אותם. את כל סוס רכב פרעה ופרשיו: על פי החירת. ישראל חנו לפני פי החירות וחיל פרעה על פי החירות. ועי' ס' במדבר ל"ג ז: העמק דבר, שמות יד:ט

The Egyptians pursued: This refers to the masses of Egyptians. **After them:** This means that they ran after Pharaoh and his army. For as soon as they became aware that the Jews were not planning to return, something that they hadn't initially contemplated, they ran after them to retake their possessions. **And they overtook:** This refers to the masses of Egyptians. **Them:** This refers to all of the horses of Pharaoh's chariots and their drivers [who had first caught up to the Jews]. **Beside Pihahiroth:** The Jews were encamped in an area, a short distance from Pihahiroth and the army of Pharaoh was actually at Pihahiroth. (See commentary to Num. 33:7) **Haamek Davar, Exodus 14:9**

6) כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו וגו'. מה שהיטב ד' שיבואו גם המון מצרים לכאן אע"ג שאין ברצון ד' להכבד בם. הוא כדי שלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. דבל"ז היו באים לישראל במדבר או לא"י לתבוע מהם מה שהשאלום. שהרי כסבורים היו שישבו אבל היום כאשר באו גם המה. ידעו שגם זה הי' עפ"י השגחתו ורצונו להציל אותם בזה הדרך. ואין להם לתבוע מישראל מאומה. ואע"ג שבאמת הי' בזה טעם עיקרי כדי שידעו גם המה את ד'. מכ"מ אמר משה לישראל טעם השייך להם. וכיב"ז אמר משה בס' דברים ה' ה' ע"ש. כ"ז הוא פשוטו של מקרא. אכן תיבת עוד מיותר. ומה הי' מקרא חסר אם נכתב לא תוסיפו לראותם עד עולם. ומזה יצאה כונה שניה ויבואר בס' דברים י"ז ט"ז שבא בזה גם אזהרה לדורות יע"ש: העמק דבר, שמות יד:יג

The Egyptians whom you have seen today, you shall never see them again: The reason that Hashem caused the masses of Egyptians to come to [the Red Sea], even though it was not His will that He should be glorified through [their death], was in order that the [Jews] would not continue to see them any longer. For if they [had not been there to witness the miracle,] they would have followed the Jews to the desert or to the Land of Israel to demand that they return [the valuables] which they lent them. This is because [when they originally lent them their valuables] they thought that they would be returning,. But now that they also came [to the Red Sea], and they themselves realized that this was part of Divine Providence, to save [the Jews] in such a manner [through borrowing their valuables], they knew that they had no right to claim anything from the Jews. Now even though the main reason [that they came], was that they too should realize that, "I am Hashem," nevertheless, Moshe told [the Jews] a reason that personally applied to them. . . . All of this is the plain meaning of the text. However, the word, "od" - again, is redundant, for even if that word would not have been written, the meaning of the verse would not have changed. That extra word is the source of a secondary meaning of the text, i.e. that there is a prohibition for all times [to return to Egypt]. **Haamek Davar, Exodus 14:13**

7) ד' ילחם לכם. לא כמו שאתם סבורים במה שאמר ד' אכבדה בפרעה ובכל חילו. שתהיו נלחמים עמם בכלי זיין שבידכם שהרי עלו חמושים. ותכבשום בהשגחת ד'. ומש"ה נפל פחד המון רב של מצרים עליכם. שעליהם לא נאמר שיפלו בידכם לא כן הדבר אין אתם נזקקים כלל למלחמה כי ד' ילחם לכם: ואתם תחרשון. וא"כ אין לכם לירא מכל המון מצרים: שמות יד:יד

The L-rd shall fight for you: "It is not what you think. When Hashem said: I will glorify myself through Pharaoh and his army, it did not mean that you would be fighting against them with the weapons in your hands, (which they brought with them from Egypt), and conquer them through [the help of] Divine Providence." [Because they made that error,] they panicked at the sight of the great masses of Egyptians [that accompanied the army] for they thought that they had no guarantee that they would defeat [this great mass of civilians]. "It is not so! You will not have to fight at all, for Hashem will fight on your behalf. **And you shall hold your peace:** [Since Hashem will fight on your behalf,] you have nothing to fear from the masses of Egyptians." **Haamek Davar, Exodus 14:14**